Gedeputeerden over hun milieubeleid

Het NMP geeft provincies nogal wat taken in het kader van het NMP. Na een periode van aftasten en overleg wordt in alle provincies nu konkreet aan de uitvoering van NMP-milieumaatregelen gewerkt. Noorderbreedte vroeg aan drie gedeputeeren wat er in de praktijk gebeurt. Siem Jansen geeft aan in hoeverre Friesland bezig is met integraal waterbeheer, Marga Kool spreekt over de aanpak van afval in Drente en Jaap van Dijk vertelt over landbouw en milieu in Groningen.

Kees Siderius

FOTO: JAAP SPIEKER

Siem Jansen

SIEM JANSEN, FRIESLAND

'Over boezembeheer hoef je niet lyrisch te doen'

Sinds 1 januari 1993 heeft de provincie Friesland een aantal taken op het gebied van waterbeheer en waterkwaliteit overgedragen aan het waterschap Friesland. Daardoor is onze bemoeienis met water en waterhuishouding anders geworden. We zijn dus druk bezig om te kijken waar beleid en beheer uit elkaar gehaald kunnen worden.
Voor waterzuivering is dat bijvoorbeeld heel makkelijk aan te geven, bij iets als eutrofiëring ligt dat veel moeilijker.'

'De afstand tot het integraal waterbeheer is - vanuit de provincie gezien - groter geworden. Bijvoorbeeld bij de integraal waterbeheer-projekten, zoals op Vlieland en Schiermonnikoog.
Schiermonnikoog vind ik zelf het beste voorbeeld van een projekt van integraal waterbeheer. Dit is in het verleden opgezet vanuit de provincie.'

ENTHOUSIASME

'Schiermonnikoog komt nu in de uitvoeringsfase en ik heb er hele hoge verwachtingen van. Het is goed voor de natuur, voor de drinkwatervoorziening en ook voor de boeren. De charme van Schiermonnikoog is dat het een kompakt probleem is en overzichtelijk. Het is

begonnen vanuit de drinkwatervoorziening, waarbij over een tijdje problemen zouden kunnen ontstaan. Daarvoor is een oplossing gezocht. Voor de boeren die in de polder zitten is het ook gunstig. De droogteschade waar ze last van hadden in het verleden wordt in de komende jaren aangepakt. En verder is het goed voor de natuurgebieden: er worden opnieuw natte duinvalleien gekreeerd en naaldbossen worden omgevormd in gevarieerd bos. Alle partijen op Schiermonnikoog hebben voordeel bij dit projekt. Aanvankelijk had men op het eiland nogal wat skepsis. Die is langzamerhand verdwenen en omgeslagen in enthousiasme.'

'Op Vlieland loopt ook een projekt waar de provincie bij betrokken is, al ligt het initiatief bij het waterleidingbedrijf. De aanpak is er anders dan op Schiermonnikoog. Op Vlieland wordt stapje voor stapje gewerkt. Vorig jaar zijn bijvoorbeeld aan de zuidkant van het eiland kwelschermen geplaatst zodat het zoete grondwater niet meer teveel naar de Waddenzee wegstroomt. De resultaten hiervan worden nu bekeken en op basis daarvan wordt het plan definitief vastgesteld. Ook hier wordt de verdroging van de natuur tegengegaan en moet de drinkwatervoorziening verbeterd worden.'

'Terschelling heeft al jaren een wadleiding voor het drinkwater. Verdrogingsprojekten op Terschelling zijn met name bedoeld om natuurwaarden te beschermen.'

NATUUR EN LANDBOUW

'Het probleem van de verdroging speelt door heel Friesland en vaak zit je dan tegen natuurgebieden aan. Als provincie kun je daar beleid voeren door het nemen van peilbesluiten. Met peilbesluiten geef je de toegestane hoogte van de waterstand aan. De algemene lijn die we daarbij aanhouden, is dat drooglegging tot 60 cm mogelijk moet zijn. Verdergaande drooglegging kan alleen als je konstateert dat dat géén gevolgen heeft voor de natuur.'

'Een voorbeeld is de Akmarypsterpolder. Daar wil het waterschap nu tot een grotere drooglegging dan 60 cm komen. Maar er liggen daar ook blauwgraslanden. Op dit moment bekijken we welke oplossing er in dit gebied mogelijk is. Dit is een moeilijk onderdeel van het beleid; de wederzijdse belangen, natuur en landbouw, zijn groot.'

'Een ander voorbeeld van integraal waterbeheer is het projekt De Deelen ten zuiden van Oldeboorn. De eerste fase is door de provincie gestart, de tweede fase wordt nu door het waterschap uitgevoerd. Mijn eerste daad als gedeputeerde was de start van dit projekt. Dit projekt is met name bedoeld om de waterkwaliteit in het natuurgebied te verbeteren.'

'Daarnaast was de provincie ook nadrukkelijk betrokken bij een proefprojekt in het Fochteloërveen, alleen is dat mislukt. De eigenaar van de grond, AMEV, wilde uiteindelijk niet meewerken. Alle partijen waren overeengekomen daar een proefprojekt te starten, maar AMEV hield een halsstarrige houding en bleef weigeren. Er was zowel met het natuurbelang als met de landbouwbelangen van de pachter van AMEV rekening gehouden. Erg jammer.'

KLEINE STAPJES

'Ook heeft de provincie meegewerkt aan allerlei kleinere projekten, zoals de aanleg van vistrappen en het kreëren van milieuvriendelijke oevers. Dat zijn kleine stapjes. Ik denk wel dat ook allerlei kleine stapjes tezamen voor een groot effekt zorgen. Zeker ook op het terrein van de waterkwaliteit is het van belang dat je niet alleen grote spektakulaire projekten realiseert.'

De provincie is bij het Friese waterbeheer nadrukkelijk op afstand gekomen. Sommige mensen hebben er moeite mee, dat de provincie niet meer direkt bij de Friese boezem betrokken is.

Ik vind zelf dat je daar niet lyrisch of romantisch over hoeft te doen.'

MARGA KOOL, DRENTE

'Afvalpreventie is het sleutelbegrip'

'Om te beginnen moet ik zeggen dat veel aktiviteiten op het gebied van afval onderdeel zijn van milieuzorgprojekten. Het milieu wordt hierin op vele aspekten bekeken en afval is daar één van. In Drente proberen we zoveel mogelijk te doen aan preventie en hergebruik van afval. Ik zal een aantal voorbeelden geven. Eén ervan is hergebruik bij de inzameling van glas op kleur. Dat projekt is vorig jaar gestart en nu staan er in elke Drentse gemeente glasbakken voor drie verschillende kleuren glas. Hiermee lopen we voorop in Nederland.'

Een ander voorbeeld is het stimuleren van interne milieuzorg, zowel bij de provincie zelf, als bij alle gemeenten. Afval is hier één van de onderdelen; het gaat onder andere om papiergebruik, kca en groenafval bij plantsoendiensten. De gemeente Zuidwolde is hierbij een voorbeeldprojekt. Dat houdt in, dat deze gemeente - in overleg met de provincie - allerlei onderdelen van interne en externe milieuzorg in praktijk brengt en kijkt hoe dat gaat. Op basis van die ervaringen wordt een handboek opgesteld, dat alle andere gemeenten richtlijnen geeft hoe te handelen. Op deze wijze hoeft niet iedereen zelf het wiel uit te vinden en kun je

FOTO: PROVINCIE DRENTE

Marga Kool

leren van elkaar. Op afvalgebied gaat Zuidwolde bijvoorbeeld heel ver in het scheiden van verschillende afvalstromen, die huis-aan-huis worden ingezameld.'

KINDEREN EN BEJAARDEN

'Verder subsidiëren we nog het milieuprojekt voor scholen. Dit richt zich met name op afval en energie. In Zuid-Oost Drente zijn er nu 10 basisscholen mee bezig. Hierbij is onder andere het Instituut voor Kunst en Kultuur betrokken. Zij zorgen voor een speelse aanpak op de scholen met spel en drama. Op die manier blijft de boodschap vaak veel beter hangen. Het blijkt ook dat kinderen vervolgens thuis als een soort milieu-geweten gaan funktioneren en ouders aanspreken op milieu-onvriendelijk gedrag. En dat is de mentaliteitsverandering die we uiteindelijk nodig hebben om deze wereld een beetje schoner te krijgen.'

'Maar we richten ons niet alleen op kinderen, ook bejaarden krijgen aandacht. Het bejaardencentrum 'Else van der Laanhuis' in Eelde is met een milieuzorg-projekt bezig. De provincie ondersteunt dat samen met de Vereniging Nederlandse Bejaardenoorden (afd Drente). Ook de Milieuwerkgroep Eelde is aktief bij dit projekt betrokken. Hierbij gaat het ook niet alleen om afval, maar om allerlei aspekten die met milieu te maken hebben. Uiteindelijke doel is weer het maken van een handboek voor alle andere bejaardencentra.'

METAAL

'Het afgelopen jaar heeft de provincie een projekt uitgevoerd in samenwerking met de Metaalunie. Hierbij is bij vijf geselekteerde Drentse metaalbedrijven gekeken naar de interne milieuzorg. Vooral is gelet op het energieverbruik en de afvalstromen. Ook hier zullen de resultaten als leidraad dienen voor andere bedrijven. Het projekt is afgerond in juni en in september 1993 is er een voorlichtingsochtend voor de branche geweest. Daar bleek dat andere metaalbedrijven zeer geïnteresseerd zijn in de uitkomsten van het proefprojekt. Het werkt heel anders wanneer een kollega je vertelt hoe het eigenlijk moet, in plaats van de overheid. Zeker als bijvoorbeeld ook nog blijkt dat afvalpreventie een kostenbesparing kan opleveren. Dan is men sneller geneigd de aanbevelingen over te nemen.'

'Samen met de Kamer van Koophandel hebben we een bedrijfsafvalstoffenwijzer gemaakt. Dit geeft een kompleet en gebruikersvriendelijk overzicht van alle mogelijk afvalstoffen die in bedrijven voorkomen. Het uitgangspunt bij het maken van dit overzicht is het hergebruik van materialen, die nu nog als afval worden weggegooid.'

SAMEN MET ANDERE PROVINCIES

Voor de ondersteuning van het provinciaal beleid maken we sinds enige tijd gebruik van een jaarlijks overzicht van een hele reeks kengetallen op afvalgebied. Hoeveelheden, percentages van deelname en de mate van afvalscheiding, enzovoorts. Deze cijfers geven ons een goed idee in hoeverre het beleid suksesvol is. Ook hebben we zo de mogelijkheid het beleid snel en effektief bij te stellen.
We willen een dergelijke registratie in NAO-verband, dat is het Noordelijk Afval Overlegorgaan, dus samen met Friesland, Groningen en Overijssel, opzetten waarbij de hulp van gemeenten en afvalverwerkers eveneens nodig is. Verder onderzoeken we bijvoorbeeld de mogelijkheid van gelijke tarieven voor de verwerking van afval in de Noordelijke provincies. Op die manier kun je afvaltoerisme tegengaan.'

'Er zijn ook veel aktiviteiten waar de burger eigenlijk niets van merkt, zoals een goede nazorg van stortplaatsen. Vroeger werd alle vuilnis gewoon op een hoop gegooid. Dat kan betekenen dat er verontreiniging van de omgeving of van het grondwater optreedt. Dat wordt door de provincie onderzocht en als het nodig is nemen we maatregelen. Een erfenis uit het verleden, die je niet zomaar kunt laten liggen.'
'Preventie is het sleutelbegrip in het Drentse afvalbeleid, zoals vastgelegd in de nota 'Drenthe 2000'.
Afvalpreventie is belangrijk omdat we niet door kunnen gaan met het produceren van zoveel afval.
Ook landelijk moet er meer gedaan worden. Ik vind dat er snel een systeem van producentenverantwoordelijkheid moet komen. Dit houdt in dat de producent van een artikel het na gebruik weer moet terugnemen en verwerken. Pas wanneer dat goed geregeld is, zullen produkten in de ontwerpfase worden aangepast. Ik kan me heel boos maken over produkten die uit verschillende materialen bestaan en na gebruik niet uit elkaar te halen zijn.'

WAANZIN

'De mogelijkheden van een provincie op dit vlak zijn helaas uiterst beperkt. We kunnen hoogstens door middel van voorlichting burgersbeïnvloeden in hun aankoopbeleid. Hiervoor subsidiëren we onder andere de Drentse Milieuraad. Verder proberen we in de toekomst afvalpreventie meer en meer te integreren in ons vergunningenbeleid. Soms kun je via een vergunning bedrijven of instanties dwingen afvalpreventie toe te passen.'

'Ik kan me heel boos maken over het feit dat bedrijven en overheden gerecycled materiaal niet willen afnemen, omdat het goedkoper is om nieuwe grondstoffen te gebruiken. Het is natuurlijk een ekonomisch verhaal, maar ik vind die verspilling vreselijk kortzichtig. We moeten toe naar een samenleving, waarin datgene wat milieuverantwoord geproduceerd is, goedkoper is dan andere produkten. De waanzin is nu nog dat het omgekeerde het geval is.'

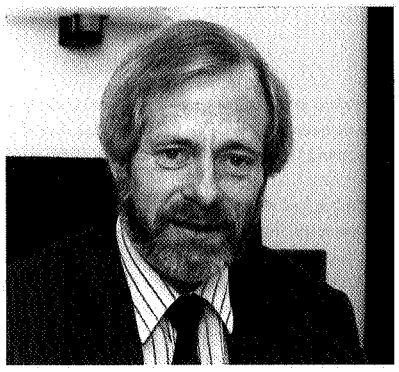

FOTO: JUR BOSBOOM

Jaap van Dijk

JAAP VAN DIJK, GRONINGEN

'Stimuleren van goed gedrag spreekt mij meer aan'

'Landbouw is niet strikt te scheiden in een milieupoot en in een ekonomische poot. Binnen de provinciale organisatie worden landbouw, ekonomie en milieu gezamenlijk aangepakt. De laatste jaren is het provinciale beleid met name gericht op ekonomische belangen van de landbouw aan de ene kant en op natuur- en milieubeleid aan de andere kant. Dit laatste deel vloeit voort uit het Natuurbeleidsplan en de Ekologische Hoofdstruktuur en hebben we in deze provincie vertaald in gebiedsvisies.'

Het eerste voorbeeld dat ik kan geven is het projekt 'Stimulering geïntegreerde landbouw Westerwolde', dat in 1992 is begonnen in samenwerking met de Dienst Landbouwvoorlichting (DLV). We proberen daar een aantal bestaande traditionele bedrijven door middel van begeleiding en een kleine subsidie over te laten schakelen op geïntegreerde landbouw. Dat lukt natuurlijk niet in één keer, zoiets gaat langzaam. Het is onder andere de bedoeling dat de bedrijven minder gebruik maken van bestrijdingsmiddelen en de bemesting aanpassen. Dit alles gaat in goed overleg met de DLV en de proefboerderij in dit gebied, Borgerswold.'

'Het idee is afkomstig van de provincie en Landbouwschap en toegespitst op de Regeling Bodembeschermingsgebieden. Uit die stimuleringsregeling is ook de provinciale subsidie afkomstig. Het ministerie wilde deze gelden bestemmen als schadevergoeding. Ik vind het persoonlijk beter om goede ontwikkelingen te stimuleren met geld, dan te werken met schadevergoedingen. Dit werkt positiever. Je moet niet altijd met beperkingen en verboden werken, maar stimuleren van goed gedrag spreekt mij meer aan.'

'Een tweede voorbeeld is het projekt 'Stimulering duurzame veehouderij in bodembeschermingsgebieden in het Zuidelijk Westerkwartier'. Het Zuidelijk Westerkwartier is een kwetsbaar gebied met een zeldzaam landschap. Er worden in het gebied zelf redelijke hoeveelheden mest geproduceerd. We richten ons daar vooral op het mineralengebruik, vooruitlopend op de verplichte invoering van de mineralenboekhouding. Daarnaast willen we de hoeveelheid bestrijdingsmiddelen verminderen. Een derde element is het optimaliseren van de stoffenstroom. Om de zaak zoveel mogelijk integraal te bekijken moet er per bedrijf een intern milieuzorgsysteem komen, oftewel een bedrijfsmilieuplan.'

BIOLOGISCHE LANDBOUW

'Verder zijn we aktief bij de stimulering van de biologische landbouw. In Noordelijk verband wordt door de provincies Groningen en Drente op dit moment de afzetmarkt voor produkten van de biologische landbouw onderzocht. Het telen van biologische landbouwprodukten is tegenwoordig niet meer het probleem, maar de afzetmarkt. Aan de ene kant is de vraag welke winkels en winkelketens de produkten willen verkopen. Aan de andere kant staat het probleem van de kontinuïteit en de kwaliteit van de aanvoer van biologische produkten.'

'Ook onderzoeken we de mogelijkheden om te komen tot een voorbeeldbedrijf voor biologische landbouw. Belangrijke aspekten zijn daarbij het mineralengebruik en de beheersing van de stoffenstroom. Zo'n bedrijf kan uitzoeken op welke manier er biologisch én efficiënt geproduceerd kan worden.

Ons doel is niet om individuele boeren te gaan subsidieren, maar om te werken vanuit proefprojekten en voorbeeldfunkties. Het moet werken als een inktvlek. Met name in de agrarische sektor wordt heel sterk gekeken naar hoe anderen werken en daarin kan zo'n proefboerderij een goede funktie vervullen.'

KARWIJZAAD

'Daarnaast is de provincie betrokken bij projekten, waarbij chemische middelen vervangen worden door biologische middelen. Zo is er op het moment iemand bezig om te onderzoeken of je karwijzaad kunt gebruiken bij de ontsmetting van aardappelen. Dit zijn hele belangrijke ontwikkelingen.'

'Bij al deze projekten werken we zoveel mogelijk samen met het Landbouwschap en de dienst landbouwvoorlichting. De rol van de provincie is vooral stimulering en (deel)financiering; het Landbouwschap kijkt met name naar de haalbaarheid van projekten en in het DLV-team zitten de deskundigen die de projekten begeleiden. Daarnaast hebben we een link met het agrarisch onderwijs. In Groningen proberen we zoveel mogelijk gebruik te maken van de kennis die aanwezig is bij het AOC Noord (Agrarisch Onderwijs Centrum). Hier gaat er vooral om die kennis te vertalen naar de praktijk met behulp van studieclubs, kursussen, etc.'

MEER GEBIEDSGERICHT

'Het denken over het milieu bij het Landbouwschap en bij individuele agrariërs is in de afgelopen 5-6 jaar met sprongen vooruitgegaan. Over geïntegreerde landbouw wordt nu serieus gesproken; biologische landbouw wordt door sommigen nog wel als een lachertje afgedaan, maar veel minder dan vroeger. Het beeld van geitewollensokken, een slobbertrui en een gescheurde spijkerbroek is achterhaald. Een mentaliteitsverandering in positieve zin.'

'Zelf zou ik graag een meer gebiedsgericht beleid voeren, maar het ministerie van Landbouw houdt vast aan een generiek beleid voor heel Nederland. Daar is diskussie over en onze meningen lopen op dat punt uiteen.' ➢